

Organizacija za Saradnju u Bezbednost u Evropi

ODSEK ZA NADGLEĐANJE

Sekcija za nadgledanje pravnog sistema

Mesečni izveštaj – jun 2008

Ovo mesečni izveštaj naglašava kršenja domaćeg zakona i standarda o ljudskim pravima i fokusira se na:

(1) Napade i pretnje sudijama prouzrokovane nedovoljnim sudskim obezbeđenjem i prete nezavisnosti sudstva i vladavine prava na Kosovu; i

(2) Netačno određivanje vrednosti sporne stvari što utiče na pravo na tribunal osnovan zakonom i žalbom..

Napadi i pretnje sudijama zbog nedovoljnog sudskog obezbeđenja prete nezavisnosti sudstva i vladavine prava na Kosovu

Misija OEBS-a na Kosovu je zabrinuta da nedovoljne mere obezbeđenja osobne bezbednosti sudija na Kosovu mogu ograničiti njihovu nezavisnost i biti pretnja vladavini prava.¹

U skladu sa Osnovnim Principima Ujedinjenih Nacija o Nezavisnosti Sudova bezbednost sudija “treba da bude adekvatno obezbeđena zakonom”.² Dalje, Odbor Ministara Evropskog Veća zastupa stav da “da treba da se preduzmu sve neophodne mere da se osigura bezbednost sudija, kao što je osiguravanje prisustva obezbeđenja u sudskim prostorijama ili obezbeđivanje policijske zaštite za sudije koje mogu postati žrtve ozbiljnih pretnji.”³ Stoga, javne vlasti kao što je Ministarstvo Pravosuđa i Ministarstvo Unutrašnjih Poslova imaju dužnost da osiguraju da je adekvatna bezbednosti obezbeđena za sudije i tužioce.

Međutim, OEBS je nedavno uočio napade i pretnje protiv sudija:

14 aprila 2008 godine, dve osobe su ušle u sudsku kancelariju sudije u regionu Mitrovicë/ Mitrovica. Jedan od njih je udario sudiju u lice. Policija je uhapsila dve osobe (oca i sina). Istoga dana, kasnije je otišla kući kod Predsednika Opštinskog suda i pretila da je povrediti ukoliko ne oslobodi dvojicu osumnjičenih) njegovog brata i oca.⁴

7 maja 2008 godine, dve osobe su prišle sudiji i prostoriji suda u regionu Pejë/Peći i pretili mu da će ga povrediti. Navodno, tuženi je pretio sudiji zato što je on odbio da mu vrati vozačku dozvolu koja je bila oduzeta jednom od napadača.⁵

---

¹ OEBS je prethodno izveštavao o problemima nedovoljne sigurnosti za sudije. Vidi OEBS-ov *izveštaj Administracije pravde na Kosovu* (mart 2002) strana 19 i OEBS-ov *izveštaj Pregled Krivično pravnog sistema na Kosovu*, (decembar 2006), strane 13-14.

² Osnovni principi nezavisnog pravosuđa (usvojeni na sedmom kongresu Ujedinjenih Nacija o Prevenciji zločina i tretmanu počinioca (od 26 avgusta do 6 septembra 1985) i potvrđenih od strane generalnog veća, rezolucijom br. 40/32, 29 novembra 1985 i 40/146, 13 decembra 1985), princip br. 11. Vidi takođe Procedure za efektivnu implementaciju osnovnih principa nezavisnog pravosuđa, rezolucija 1989/60 od 24. maja 1989, procedura br. 5.

³ Preporuke R (94) 12 komiteta ministara članicama država o nezavisnosti, efikasnosti i uloge sudija(usvoje od strane komiteta ministara 13. oktobra 1994), princip III (‘ ‘ispravni radni uslovi’’).

⁴ Policija je uhapsila treću osobu, koja takođe krivično gonjena.

⁵ Prateći incident 23. maja 2008 godine opštinski javni tužilac je podneo optužni predlog protiv dve osobe za delo pretnja (član 161(1) Privremeni Krivični Zakon).

9 jula 2007 godine, sudija u regionu Prizrena je donela presudu i osudila sedam optuženih za razbojništvo. 25 septembra 2007 godine brat jednog od optuženih je posetio sudijinog supruga na njegovom radnom mestu i pretio da će ga povrediti ukoliko njegova supruga (sudija) ne oslobodi osumnjičene.

27 februara 2007 godine, sud u regionu Prishtinë/Prištine je osudio optuženog visokog profila, bivšeg komandira OVK na četiri meseca zatvora zbog ometanja službenog lica u obavljanju službene dužnosti⁶ i pretnje.⁷ Jasnije, sud je ustanovio da je 14. novembra 2005 godine optuženi došao kod izvršnog sudije suda u regionu Prishtinë/Prištine koji je izvršavao slučaj isterivanja iz ilegalno okupirane zgrade od juna 1999. Optuženi je zgrabio izvršnog sudiju za kravatu, i vukući je rekao: "Odvući ću te i likvidirati te." Uprkos nekim kašnjenjima optuženi je konačno počeo da odslužuje svoju kaznu 8 maja 2008 godine.

Ovi primeri pokazuju da su sudije na Kosovu praktično podložne pretnjama i napadima. Ovo ne pogađa samo njihovu osobnu sigurnost nego može ograničiti njihovu pravnu nezavisnost kao što je sposobnost da donesu nepristrasnu presudu. Ishod pravnog spora treba da bude diktiran jedino ispravnom primenom zakona nad činjenicama a ne pod spoljnim pritiskom.

Dok su napadi protiv sudija na Kosovu duboko zabrinjavajući, obećavajuće je da su krivične procedure inicirane protiv navodnih počinioca. Ovo će pomoći u odvratanju drugih od pretnji i napada na sudije u budućnosti.

Drugo sredstvo u sprečavanju napada protiv sudija je da se obezbedi povećanje bezbednosti u sudski prostorijama kao što su obezbeđenje, metalni detektori, i odvojeni ulazi za sudije i sudsko osoblje. Nažalost, trenutno prisutna bezbednost suda generalno na celom Kosovu nije adekvatna.⁸ Sudije koje rade na visoko osetljivim slučajevima – kao što su slučajevi koji uključuju organizovani kriminal, ratne zločine, ili trgovinu ljudima – zahtevaju specijalnu 24-nu zaštitu.

Otuda, pozicija OEBS-a je da:

- Ministarstvo pravosuđa i Kosovsko pravosudno veće moraju da povećaju bezbednost u sudovima i kancelarijama tužilaštva merama kao što su instaliranje i korišćenje metalnih detektora, pravljenje posebnih ulaza za sudije i tužioce i obezbeđivanje stalnog nadzora kamerama.
- U najozbiljnijim slučajevima policija mora da obezbedi 24-nu zaštitu za sudije i tužioce.
- Individui koji napadnu ili prete sudijama, tužiocima ili sudskom osoblju trebaju biti optuženi i kažnjeni maksimalno mogućom kaznom dozvoljenom zakonom. Sudovi treba da odrede težinu dela kada određuju kaznu.

---

⁶ Član 316, Privremeni Krivični Zakon.

⁷ Član 161, Privremeni Krivični Zakon.

⁸ Npr. Iako je obezbeđenje tipično prisutno na ulazu u sud, limitirano je ili nema obezbeđenja u zgradi. Ukoliko je metalni detektor prisutan često on ne radi ili nema pokušaja da se obezbedi da svi posetioci i stvari na ispravan način budu iskontrolisani. Obično nema nadgledanja kamerama u sudskim prostorijama.

Neispravno određivanje vrednosti sporne

U avgustu 2007 OEBS je izveštavao o nekoliko parničnih procesa u kojim su advokati i sudovi propustili da korektno odrede vrednost sporne stvari. Zabrinjavajuće za OEBS je da je nastavljeno nadgledanje otkrilo da je ovaj problem istrajao. Ovo mesečni izveštaj ponovo ističe i ponovo naglašava problem asociran sa propuštanjem da se ispravno odredi vrednost tužbe.

U skladu sa zakonom o parničnom postupku sastav sudskog veća i pravo na žalbu Vrhovnom Sudu zavisi od vrednosti tužbe.⁹ Zakon dozvoljava žalbe pred Vrhovnim Sudom u imovinskim sporovima ukoliko je vrednost spora naznačena u tužbi prelazi 818.07 EUR. Slično, sudija pojedinac presudi sporove u imovinskim tužbama u kojima vrednost ne prelazi 818.07 EUR.¹⁰ Ukoliko vrednost pređe ovu sumu sud je sastavljen od jednog sudije i dva porotnika.¹¹

Evropska Konvencija o Ljudskim Pravima (“Konvencija”) garantuje pravo na fer suđenje pred “ nezavisnim i nepristrasnim tribunalom osnovanog zakonom.”¹² U interpretiranju ovog prava Evropski Sud za Ljudska Prava (“Evropski Sud”) kaže da se pravo na fer suđenje takođe odnosi i na žalbeni postupak ukoliko domaći zakon omogućava pravo na žalbu.¹³

Član 35 i 40 zakona o parničnom postupku detaljno opisuje određivanje vrednosti sporne stvari. Generalno, ukoliko tužba traži jednu sumu novca ova suma novca će biti relevantna u određivanju vrednosti sporne stvari bez kamata, sudskih troškova, ograničenih kazni i drugih sekundarnih tužbi. Ukoliko tužba ne traži sumu novca vrednost sporne stvari naznačene od stane tužioca u izjavi datoj u tužbi treba da bude uzeta kao relevantna. Međutim, ukoliko je, “[tužilac] procenio vrednost spora očigledno previsoko ili prenisko na taj način uzrokujući sumnjivost u vezi [...] sastav suda ili prava na reviziju, sud treba brzo i na dosledan način proceni tačnost naznačene vrednosti najkasnije na pripremnom ročištu ili ukoliko pripremno ročište nije održano, na suđenju pre nego što se uđe u argumentaciju o glavnoj stvari.”¹⁴

---

⁹ Zakon o parničnom postupku, članovi 41-43 i 383-383. Službeni Glasnik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, Nos. 4/77, 36/80, 69/82, 58/84 i 74/87.

¹⁰ Članovi 382 i 383, Zakona o Parničnom Postupku; sekcija 2 (i)(j), UNMIK-ovo Administrativno Naređenje br. 2001/10 koje implementira Uredbu UNMIK-a br. 1999/4 O valuti koja je dozvoljena da se koristi na Kosovu, 21. jun. 2001 godine; I sekcija 3 UNMIK-ovog Administrativnog Naređenja No. 2001/24 koja dopunjuje UNKIM –ovo Administrativno Naređenje br. 1999/2 i implementira Uredbu UNMIK-a br. 1999/4 O valuti koja je dozvoljena da se koristi na Kosovu, 21. decembar. 2001 godine.

¹¹ Generalno pravilo je da u parničnim slučajevima sudovi zasedaju u veću izuzimajući sudove koji zasedaju u generalnim ročištima i u parničnim slučajevima gde vrednost tužbe je manja od 818.07 eura. Članovi 41, 42, 43, Zakona o parničnom postupku; sekcija 2(i)(a), UNMIK-ovo Administrativno Naređenje br. 2001/10, 21. jun. 2001 i sekcija 3, UNMIK-ovo Administrativno naređenje br. 2001/24, 21. decembar 2001. Vidi takođe član 8 Zakon o redovnim sudovima, Službeni Glasnik Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije br. 21/78.

¹² Član 6(1), Evropskog Suda za Ljudska Prava.

¹³ Evropski Sud za Ljudska Prava, *Tolstoy Miloslavski v. Ujedinjeno Kraljevstvo*, 18139/91, presuda, 23 jun 1995, paragraf 59.

¹⁴ Član 40 Zakona o parničnom postupku . Zakon o parničnom postupku zahteva da sud “odmah nakon priznavanja krivice” odredi na koji način će da presudi određeni slučaj (član 15, Zakon o parničnom postupku). Tokom procesa sud mora da “ obrati pažnju dali je razrešenje spora spada u nadležnost suda”

Izuzimajući ove jasne odredbe OEES nastavio da uočava parnične procese gde su advokati, stranke i sudije propustile da ispravno odrede vrednost sporne stvari.¹⁵ Sledeći slučajevi -- u kojima su se glavna ročišta dogodila u 2008 -- služe kao primer:

U slučaju pred sudom u regionu Gjilan/Gnjilana tužilac je tražio od suda da utvrdi vlasništvo stana koji je kupljen 1999 za sumu od 10,000 DM.¹⁶ U obraćanju sudu tužilac je naznačio vrednost tužbe od 200 EUR. Sud sastavljen od sudije pojedinca je predsedavao u toku prvog ročišta. Dajući kupovnu cenu stana od 10.000 DM vrednost spora je trebala da bude znatno veća od 200 evra i slučaj je trebao da bude održan pred većem.

U slučaju pred sudom u regionu Pejë/Peći 14 februara 2008 godine, tužilac je tražila od suda da potvrdi vlasništvo nad imovinom od 6.784 metara kvadratnih. Naveo vrednost tužbe od 500 EUR iako imovine te veličine je vrednost najmanje 30.000 evra. Sudski predmet beleži prisustvo porotnika iako je slučaj trebao da bude suđen od strane sudije pojedinca ukoliko je vrednost imovine 500 EUR.

U sudu u Prizrenu u slučaju za potvrđivanje imovine tužilac je naznačio vrednost tužbe u vrednosti od 500 dinara (suma koja je otprilike jednaka sumi od 6.25 EUR). Sud je nastavio sa procesom bez ikakvog pokušaja da se razjasni vrednost tužbe.

U gore opisanim slučajevima sud je propustio da ispravno odredi vrednost spora. Ovo ne krši samo domaći zakon nego i pravo na tribunal osnovan zakonom koji je priznat međunarodnim standardima za ljudska prava. U sva tri slučaja propust sudova da provere ispravnost vrednost tužbe date od strane tužioca uticalo je na pravo tuženog na tribunal osnovan zakonom. U slučaju da stranke odluče da se žale na konačnu odluku Vrhovnog Suda Kosova vrednost tužbe mora da prelazi 818.07 evra. Razumevajući da vrednost tužbe može na drugi način da spreči da na slučajeve sa dobrom kvalifikacijom bude uložena žalba Vrhovnom Sudu.

Zbog nastavljenih pogrešnih određivanja vrednosti spora, pozicija OEBS-a je sledeća:

- Sudije moraju da provere verodostojnost naznačene vrednosti spora naznačenog u tužbi od strane tužioca i da obezbede ispravni sudski sastav.
- Advokati moraju da pažljivo da razmotre prirodu tužbe kada naznačavaju vrednost spora.
- Preporučeno je da Kosovski Pravosudni Institut obezbedi dodatne instrukcije o dužnostima sudije da proverava dali je naznačena vrednost spora tačna.
- Preporučeno je da Kosovsko Veće Advokata obezbedi treninge advokatima o dužnosti naznačivanja ispravne vrednosti spora.

(član 16 Zakona o parničnom postupku). Član 18 Rešenje o plaćanju sudskih taksi br. 09/77-2/05, Odsek pravosudne administracije, Prishtinë/Priština, 8 decembar 2004.

¹⁵ Na osnovu OEBS-ovog istraživanja proizilazi da tužioci mogu da naznače manju vrednost tužbe da bi smanjili sumu novca za sudske troškove. Što je veća vrednost tužbe to je veća vrednost sudskih taksi.

¹⁶ 10,000 DM je jednako 5,112.92 evra (1 evro je 1.95583 DM) po zadnjoj kursnoj listi od 1 januara 1999.